

A jó szándékkal elvesztett idő

Kranjec Ferenc

állatorvos, szaporodásbiológiai szaktanácsadó
ReproVET Szarvasmarha Szaporodásbiológiai Szolgálat

Az elmúlt hetekben, mikor ennek a cikknek az írásához készültem, érdekes módon ismételtén jó néhány gyakorlati benyomás ért mai témánkkal kapcsolatban. Gondolkodtam rajta, hogy vajon a véletlennek köszönhető-e az, hogy mindig a veszteséges napokról derül ki, hogy egy telep reprodukciós hibáinak alapvető megnyilvánulási formája vagy csak azért van ez, mert véleményem szerint is ez a meghatározó tényező...? Nem tudom, de egy dolog biztos! Az ilyen-olyan termékenyítési indexek bővületében vagy a két ellés közötti idő szigorú elemzésében, pláne a „**Produktivitás**” alapvető paraméterként való beállításában manapság már rossz irányban haladunk. Ugyanis, ha a fertilitással és **szaporodásbiológiai munkával** „rendben vagyunk”, akkor magától értetődően az un. szervízperiódus (azaz az eredményes termékenyítésig eltelt idő) is tolerálhatóan rövid lesz. Márpedig ez a gazdaságossági értelemben vett legfontosabb cél.

Egyébként nekem a „két ellés közötti idővel”, mint reprodukciós paraméterrel alapvetően nincsen nagy bajom, de véleményem szerint időként kicsit csalóka lehet. Egyrészt, sok esetben a számításába beleveszik az első ellésű egyedeket és a selejtezett/selejtezésre kijelölt egyedeket is, amelyek mindenképpen torzítják a képet. Másodsorban alapvetően egy számított értékről is beszélhetünk, amelyet tulajdonképpen a szervízperiódusból származtatnak. Meggyőződésem egyébként, hogy sokkal motíválabb lehet egy közeli cél kitűzése, a siker mielőbbi megélése azzal, hogy a vemhességnek „örülünk”, mintsem a majd a valamikor leálló tehén esetében konstatálni az eredményességet. Természetesen ez semmi más, csak „biofilozófia”, de szerintem érdemes azért ezen is elgondolkodni. Magától értetődően az embrionális mortalitás, ill. a magzatvesztés, vetélés még befolyásolhatja a képet, de ettől függetlenül a vemhesülés megtörtént...

Engedjék meg, hogy két gyakorlati példával világítsak rá a **szaporodásbiológiai munkát** érintő probléma lényegére. Érdekes módon mindkét eset elmesélését úgy kezdhethetünk, hogy „Nálunk rendszeresen (értsd hetente) ultrahangozzuk a teheneket... és ez így alapvetően jól is hangzik. Beruháztak egy drága készülékre, megtanulták használni, és még van megfelelő szorgalmuk és elhivatottságuk is rendszeresen a teheneket vizsgálni, mégis mindkét telepen hosszú időre visszamenőleg a szervízperiódus 190 nap körül van. Egyébként ez a magyar átlaghoz, azaz a kb. 160 naphoz képest 30 nappal több. Egyébként hogy ez a 160 nap sok-e, vagy kevés, illetve hogy ez a nemzetközi kontra magyar selejtezési metodika kontextusában vizsgálva miképpen állja meg a helyét, egy következő cikkem témáját fogja képezni, de már itt felhívnom a figyelmet az **1. táblázat** adataira.

A másik dolog, ami mindkét telep vonatkozásában azonos, hogy a 60 napnál régebben ellett egyedek aránya a teljes tehenlétszám vonatkozásában meghaladta a 15%-ot (ennek tolerálható mértéke maximum 10%). Ezen un. elmaradott egyedek, olyan állatok, amelyeknek vagy nem volt még termékenyítése, vagy volt, de nemrégiben azokat üresre vizsgálták, és újratermékenyítésük

még nem történt meg. Mindemellett a telepeken az előzőeknek megfelelően legalább hetente végeznek un. meddősségi vizsgálatokat, azaz ezen állatok magas száma nem a hanyagságból, vagy az „elkallódásból” fakad.

Az egyik esetben az történt, hogy az ultrahangos vemhességi vizsgálatok alkalmával alapvetően a vemheseket keresték... Kicsit kifejtve: a korai vemhességvizsgálatot nem un. korai ürességvizsgálatnak tekintették, azaz nem az volt a célja, hogy az üresnek talált egyedeket mielőbb valahogy újra termékenyítsék. Az összes megvizsgált egyed, függetlenül attól, hogy vemhesek voltak, vagy sem, 30 nappal később újra megvizsgálták, de amit üresnek találtak, azzal sem történt igazából semmi. Várták, hogy majd spontán üzekedőként jelentkezni fog és akkor majd termékenyítik. Csoda-e, hogy a telepen a szervízperiódus nem csökkent, ráadásul a dolgozók már a megcsömörlés határán álltak, mivel a nagy egyedszám miatt irdatlanul sok fölösleges és eredménytelen munkát végeztek folyamatosan. Ez a példa igazából arra a legalkalmasabb, hogy belássuk, a korai vemhességi vizsgálat igazából az üresnek mielőbbi felfedezéséért, és azok mielőbbi újra termékenyítésének biztosításáért kell, hogy történjen. A másik eset véleményem szerint még érdekesebb. A telep szaporodásbiológiai mutatói első szempillantásra és klasszikus megközelítéssel jónak mondhatók. A termékenyítési index éves viszonylatban jóval az országos átlag alatt, a Produktivitási százalék megfelelő, az első termékenyítés fertilitása nem tökéletes, de nem is rossz, az első termékenyítésig eltelt idő kicsit magas, de a vemhesek száma kissé az elvárt alatt van, továbbá a szervízperiódus az egetek döngeti. Na itt kezdtem el gyanakodni... Az adatok részletes elemzése során kiderült, hogy az első termékenyítés ideje nem azért kissé magas, mert minden tehén kissé későn kerül termékenyítésre ellés után, hanem azért, mert az adatokban igen nagy szórás található, ami az átlagot ezáltal torzítja. Volt jó néhány egyed, ami akár már 40 napon is be volt rakva, de volt sok olyan is, ami csak 170-180 nap környékén. Meglepetésemre a 90 napon túli első termékenyítések átlagosan 140 nappal történtek az ellés után. Egy igen jól működő telep esetében eddigre már vemhesnek kell lennie egy tehénnek.

1. tábla: DCRC 2014. - Platinum Winners

	1. telep	2. telep	3. telep	4. telep
A takarmányozás szerepe a reprodukciós sikereikben	„a siker egyik darabja”	„nagyon fontos”	„nagyon fontos”	„kulcs-szerepe van”
Ellés után po. kiegészítés	+	+	-	+
Önkéntes Várakozási Idő (nap)	60	68	60	80-86
Ivarzáskeresés	+	+	+	+
Szinkronizálási program	+/-	+/-	++	++
UH vemhességvizsgálat	Heti: 30 naptól	Heti: 32 naptól	Heti: 33 naptól	Napi: 33. napon
Szabbiol. selejtezési kritériumok (DIM/napi tej, l)	220/ 27	200/ 34	200	200/ 32

6th Annual Round Table, Hoard's Dairyman, November 2014

Hazai szerzőink

Itt is megtörténtek a rendszeres vizsgálatok ellés után már 40-45 nappal, hetente végeztek meddőségi vizsgálatokat, sőt kezelések is voltak, mégis az idő igazából csak telt és múlt. Egyébként a gyanút az első termékenyítés fertilitása keltette fel, mivel ez az országos átlagnál kb. 10%-kal jobb volt és az országos átlag meglehetősen gyenge értéke alapvetően a túl korai termékenyítésekől fakad. De természetesen ez nem azt jelenti, hogy az önkéntes várakozási idő felett „bármikor” sor kerülhet a termékenyítésre, hanem azt jelenti, hogy ez alatt nem, de e felett kb. 10 napon belül mindenképpen annak meg kell történnie! (Lsd. egy korábbi cikkemet az önkéntes várakozási időről).

Érdeemes egyébként egy pillantást vetni az Egyesült Államok 2014-ben legjobb reprodukciós teljesítményével rendelkező telepeinek tevékenységére. A Dairy Cattle Reproduction Council's

(DCRC) 2014-ben Platina Díjat nyert telepeinek néhány fontosabb alapelvét az 1. táblázatban találják.

Valamennyi telep esetében úgymond alapkövetelmény a megfelelő takarmányozás (értsd beltartalom és technológia együttese) biztosítása a megfelelő reprodukció érdekében, továbbá többségükben még valamilyen szájon keresztül adott egyéb, egyedi kiegészítést is alkalmaznak. Szintén feltűnő és megfontolandó a 60 napnál sehol sem kevesebb önkéntes várakozási idő alkalmazása. Az is egységesen elmondható, hogy valamennyi telepen alkalmaznak valamilyen ivarzásjelző módszert (itt most nem a „mindenki általi megfigyelésre” gondolok...), a tehének termékenyítése azonban néhol ez alapján, néhol kimondottan csak hormonális szinkronizáció alapján történik. Természetesen minden telepen heti, akár napi szinten végeznek korai vemhességvizsgálatot (kb. 32 nap), ugyanis ezen módszer alkalmazásának igazából csak ilyen gyakorisággal van értelme. A szaporodásbiológiai selejtezők (újabb termékenyítése az egyednek már nem történik) kb. 200 tejelő nap, vagy 30 l tejtermelés mellett történnek meg.

Összefoglalva: megfelelő takarmányozással, tartással (fresh cow management-tel) elősegítik a megfelelő fertilitást. Nem végeznek túl korai első termékenyítéseket, de ha letelt a várakozási idő, cselekszenek. Törekcszenek arra, hogy a lehető legtöbb üzekedőt megtalálják. A termékenyített állatokat rendszeresen hetente/naponta vizsgálják és mielőbb megfelelő módszerrel újra termékenyítik. A számukra már gazdaságtalanná vált egyedeket selejtezik.

Véleményem szerint a szervízperiódust (két ellés közötti időt) alapvetően 3 dolog határozza meg. Az egyik a fertilitás, azaz a tehén fogamzóképesége. Ezt természetesen számos külső és belső tényező befolyásolja, mint az állat anyagforgalmi állapota, az inszeminálás technikája, a sperma fertilitása stb. A másik két tényező azonban szinte csak rajtunk, a mi szorgalmunkon, odafigyelésünkön, szakmai rátermettségünkön múlik. Ezek az első termékenyítésig eltelt idő (az első termékenyítés fertilitásával összefüggésben), és a két termékenyítés között eltelt idő. Előbbit semmiképpen sem tekintjük negatív paraméterként, sokkal inkább egy jelzőszámként arra, hogy milyen precízen tudjuk felkészíteni teheneinket az első termékenyítésre, meg tudjuk-e állapítani

a pontos ciklus-állapotukat, és tudjuk-e őket megfelelő időben termékenyíteni. Az utóbbi kérdés pedig tényleg azon múlik, hogy megtaláljuk-e a visszaüzekedőket, illetve az üresnek talált egyedeket mikor tudjuk újból termékenyíteni.

Kétségtelen tény ugyanis, hogy bár a holstein tehén ivarzási viselkedése megváltozott, de ettől függetlenül még törekedni kell a lehető leghatékonyabb ivarzás-keresésre, mivel a legtöbb időt úgy nyerhetjük, ha a visszaüzekedőket minél nagyobb arányban megtaláljuk. Ezen túl pedig a nem vemhesült egyedeket mielőbb találjuk meg és azokat pontos diagnózis alapján, a lehető legmegfelelőbb, legszakszerűbb módszerrel (hormonális beavatkozással) újból hozzuk ivarzó állapotba. Továbbra is várom visszajelzéseiket, gondolkodjunk együtt!

www.reprovet.hu

Minőség 1997 óta

Melavite

*Melasz alapú,
folyékony takarmány
kiegészítők
minden állatfaj számára*

**MELAVITE - SG - MVU
MVH - GLICERIN
BENDŐSTARTER
ENERGY SYRUP
MELABIND**

*Partnereink számára kiadagoló technológiát
biztosítunk, valamint pontos és kiszámítható
kiszállítást!*

Területi képviselőink:

Szaktanácsadó; Pest megye: Baranyi Szabolcs +36 70 9400 289

Észak-Dunántúl: Varga Miklós +36 70 9400 258

Dél-Dunántúl: Kiss Csaba +36 70 9400 272

Észak-Magyarország: Hadházy Péter +36 70 938 1511

Dél-Kelet Magyarország: Szabó Imre + 36 20 932 7481

Argos-F Kft. H-7400 Kaposvár, Tánicsics M. u. 49.
www.argosfgroup.com